

UNESCO & ERFGOEDTERMEN

for dummies

Unesco*, Werelderfgoed*, immaterieel erfgoed*. Deze termen halen geregeld het nieuws, maar worden ook vaak met elkaar verward. Wij zetten daarom graag de puntjes op de 'i'.

Termen aangeduid met een * worden **hiernaast** verklaard.

UNESCO

= **United Nations Educational, Scientific & Cultural Organisation**

Opgericht in 1945, als onderdeel van de Verenigde Naties.

Via onderwijs, wetenschap en cultuur wil Unesco **bijdragen aan de wereldvrede**.

Unesco heeft een aantal CONVENTIES

Een conventie beschrijft formele afspraken en maatregelen tussen landen over een thema, zoals bijvoorbeeld de **Werelderfgoedconventie** of de **Conventie over het immaterieel erfgoed**.

Daarnaast zet Unesco ook zelf programma's op over een bepaald thema of actiedomein, zoals het **Memory of the World-programma**.

Werelderfgoed is grond- of plaatsgebonden erfgoed. De erkenning ervan is gebaseerd op de Werelderfgoedconventie van 1972. Hierin beloven landen natuurlijk en cultureel onroerend erfgoed* te beschermen en te behouden*. De Werelderfgoedlijst omvat monumenten, ensembles, landschappen en natuurgebieden erkend om hun Uitzonderlijke Universele Waarde*.

VOOR VLAANDEREN BEVAT DE WERELDERFGOEDLIJST:

1. 13 Vlaamse **begijnhoven** (opgenomen in 1998)
2. 26 **belforten** (1999), als onderdeel van een reeks van 56 belforten in België en Frankrijk
3. Het historisch centrum van **Brugge** (2000)
4. Het woonhuis/museum/atelier **Plantin-Moretus** in Antwerpen (2005)
5. De woning Guiette van **Le Corbusier** in Antwerpen (2016), als onderdeel van een wereldwijde serie van 17 werken van Le Corbusier
6. Het bosreservaat Joseph Zwaenepoel in het **Zoniënwoud** (2017), als onderdeel van een Europese serie beukenwouden

WERELDERFGOED IN GEVAAR

Soms worden Werelderfgoedsites bedreigd door bijvoorbeeld gewapende conflicten, natuurrampen of ongewenste ruimtelijke ontwikkelingen. De 'Lijst van Werelderfgoed in Gevaar' wil de internationale gemeenschap wakker schudden en landen helpen met het behoud van dit Werelderfgoed.

Vlaamse
UNESCO
Commissie

JUISTE TERMEN werelderfgoed:

werelderfgoed

De term **Werelderfgoed** slaat enkel op plaatsen. Alleen natuurlijk en cultureel onroerend erfgoed kan Werelderfgoed worden. Er zijn een aantal voorwaarden om die Lijst te halen: van Uitzonderlijke Universele Waarde* zijn; origineel en geloofwaardig zijn (authenticiteitsvoorwaarde); voldoende gaaf en ongeschonden, volledig, en vrij van bedreigingen zijn (integriteitsvoorwaarde); goed beschermd en beheerd worden.

uitzonderlijke universele waarde

Een natuurlijke of culturele waarde die zo bijzonder is dat ze de nationale grenzen overstijgt en van belang is voor alle huidige en toekomstige generaties.

onroerend erfgoed

Erfgoed dat grond- of plaatsgebonden is. Bijv. archeologisch of bouwkundig erfgoed, stads- en dorpszichten en cultuurhistorische landschappen.

erfgoedgemeenschap

Organisaties en personen die een bijzondere waarde hechten aan het cultureel erfgoed - immaterieel, documentair, roerend of onroerend - en die dat willen behouden en doorgeven aan toekomstige generaties.

behouden - conserveren

Alle dagelijkse maatregelen en acties om materieel cultureel erfgoed* te beschermen, te onderhouden en toegankelijk te houden voor huidige en toekomstige generaties. **Behouden en conserveren is de norm**.

restaureren

Een hooggespecialiseerde en arbeidsintensieve activiteit die vanuit de erfgoedwaarden vertrekt maar een stap verder gaat dan conserveren*. Restauratiewerken moeten uitzonderlijk blijven maar zijn soms nodig om behoud op de lange termijn te verzekeren en het erfgoed toegankelijker te maken.

renoveren - vernieuwen

Grondige werken aan (een) onroerend (erf)goed opdat het aan nieuwe eisen zou voldoen, ook als dit afbreuk doet aan de erfgoedwaarde(n). **De termen renoveren of vernieuwen zijn ongepast voor Werelderfgoed en beschermd erfgoed** omdat het behoud van erfgoedwaarden daar centraal staat.

JUISTE TERMEN immaterieel & documentair erfgoed:

cultureel erfgoed

Internationaal is dit een verzamelnaam voor alles wat door vorige generaties is voortgebracht en doorgegeven wordt naar de toekomstige generaties, dus zowel onroerend, roerend als immaterieel erfgoed. Juridisch slaat het in Vlaanderen enkel op immaterieel* en roerend erfgoed*.

roerend erfgoed

Verplaatsbaar erfgoed dat de materiële getuige is van een cultuur. Bijvoorbeeld kunstwerken, meubelstukken, juwelen, werktuigen, documenten, foto's.

documentair erfgoed

Alle artefacten en collecties die het geheugen van mens en wereld vormen, zoals steengraves, papyrusrollen, manuscripten, kranten, muziekstukken, films, ...

immaterieel erfgoed

Niet-tastbaar erfgoed dat erfgoedgemeenschappen **levend houden** en willen **doorgeven** aan toekomstige generaties, bijvoorbeeld tradities, feesten, ambachten.

borgen

Zorg dragen voor immaterieel erfgoed*: erfgoedgemeenschappen* zorgen ervoor dat het levend blijft, dat het wordt doorgegeven aan volgende generaties en kan blijven evolueren.

erfgoedgemeenschap

Organisaties en personen die een bijzondere waarde hechten aan het cultureel erfgoed - immaterieel, documentair, roerend of onroerend - en die dat willen behouden en doorgeven aan toekomstige generaties.

MEER INFO OVER UNESCO & ERFGOED

Werelderfgoedconventie: <http://whc.unesco.org/en/statesparties/be>

Conventie voor het borgen van immaterieel cultureel erfgoed:

<https://ich.unesco.org/en/state/belgium-BE>

Memory of the World-programma: <https://en.unesco.org/programme/mow/register>

Agentschap Onroerend Erfgoed (-> werelderfgoed)

www.onroenderfgoed.be/nl/bescherming/werelderfgoed/

✉ info@onroenderfgoed.be - T 02 553 16 50

Departement Cultuur, Jeugd en Media (-> documentair en immaterieel erfgoed)

www.cjsm.vlaanderen.be - ✉ culturelerfgoed@vlaanderen.be - T 02 553 42 07

ICOMOS Vlaanderen-Brussel

www.belgium-icomos.org/vb - ✉ vlaanderen-brussel@icomos.be

Vlaamse Unesco Commissie

www.unesco.be - ✉ lukas.vandamme@buza.vlaanderen

UNESCO & ERFGOEDTERMEN

for dummies

Termen aangeduid met een * worden **hiernaast** verklaard.

De 2003 conventie voor het borgen* van **Immaterieel cultureel erfgoed**

wil niet-tastbare gebruiken doorgeven aan toekomstige generaties.

Het gaat bijvoorbeeld over tradities, feesten, dansen, rituelen, verhalen, ambachten en geneeswijzen.

De 'Representatieve Lijst van het Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid'

helpt dit waardevolle erfgoed te vrijwaren en mensen te wijzen op het belang ervan.

VLAAMS IMMATERIEEL CULTUREEL ERFGOED OP DE REPRESENTATIEVE LIJST:

1. **Reuzen-en Drakenomgangingen** van België en Frankrijk (opgenomen in 2008)
2. **Heilig Bloedprocessie** in Brugge (2009)
3. **Aalst carnaval** (2010)
4. **Houtem jaarmarkt** in Sint-Lievens-Houtem (2010)
5. **Krakelingenfeest en Tonnekensbrand** in Geraardsbergen (2010)
6. **Jaartallenleven** van Leuven (2011)
7. **Garnaalvisserij te paard** in Oostduinkerke (2013)
8. **Valkerij** (internationaal dossier, 2016)
9. **Biercultuur** in België (2016)

DRINGEND BORGING NODIG

Veel gebruiken dreigen te verdwijnen.

Wanneer ze op de 'Lijst van het immaterieel

cultureel erfgoed dat dringend borging

nodig heeft' staan, is het eenvoudiger om

internationale hulp te vinden en maatregelen

te nemen voor hun behoud.

HET REGISTER VAN VOORBEELDPRAKTIJKEN

omvat programma's, projecten en

activiteiten die goede praktijken rond

borgen* van immaterieel erfgoed in de

kijker zetten. Vlaamse voorbeelden zijn

Ludodiversiteit (borgen van volkssporten)

en het borgen van de beiaardcultuur.

Het 'Memory of the World'-programma

stimuleert sinds 1992 het behoud en de ontsluiting van **documentair erfgoed***.

Het 'Memory of the World'-Register verzamelt documentair erfgoed dat beschouwd wordt

als onschatbaar voor het geheugen van de mensheid.

Voor Vlaanderen staan onder andere de bedrijfsarchieven van de Officina Plantiniana, de archieven van de insolvente boedelkamer Antwerpen en het universiteitsarchief van Leuven op het register.